

PRESENTACIÓ DEL DIRECTOR DEL FESTIVAL DONA I LA CULTURA DE L'OPRESSIÓ

Per FAWZI FAHMI AHMAD

Traducció: Núria Salvat

Quan "l'home" plantejà per primera vegada el terme *gènere* i començà a considerar la naturalesa i l'essència de la feminitat, ho féu en una soledat total, conferint-se una mena de "poder" sobre totes les dones, i produint, fora de les seves pròpies fantasies i prejudicis, una sèrie d'imatges fictícies i representacions falses mitjançant les quals intentà establir la supremacia del mascle i trobar un ordre social hereditari amb preferències de gènere i un paradigma de relacions de poder basades en divisions de rols i espai, en la diferència biològica i en la polaritat.

Des d'aleshores, i fins fa ben poc, les dones han estat el blanc d'atemptats continus i persistents per forçar-les a emmotllar-se als rols i imatges imposades pel patriarcat i la cultura masculina dominant, i se'ls ha negat per la força no solament la llibertat d'expressar les seves opinions en públic, sinó també el dret de pensar per elles mateixes en privat.

Les evidències d'aquesta repressió i subjugació abunden en la història i en el teatre. A l'obra que porta el seu nom, la Medea d'Eurípides denuncia obertament la posició humiliant que ocupen les dones a la seva societat, cridant al cor:

*De tot el que té vida al món, i un pensament,
les dones som la planta que més pena fa.
Perquè d'antuvi ens cal, a força de diners,
comprar-nos qui ens esposi i acceptar un senyor
de la persona: un mal, això, que agreuja el mal.*

(Trad. C. Riba)

El seu crit turmentat revela clarament l'enclaustrament obligat i continu de les dones en motlles específics segons els interessos de la cultura masculina dominant.

Al cap dels segles, trobem evidències d'atemptats similars per subvertir les identitats reals de les dones i posar-les en una camisa de força amb unes "identitats" de gènere prefixades i amb un comportament de gènere ritualitzat i codificat. A *The Taming of the Shrew* (La feréstega domada), de Shakespeare, Kate, una dona rebel que s'oposa a la seva posició insignificant a la societat —la qual considera que les dones són béns i fòtils— és presentada com una fera agressiva i malparlada que finalment és domada pel mascle (Petruccio), el qual té prou força masculina per "dominar-la" i "muntar-la".

La fictícia representació patriarcal del gènere no fou únicament restringida a l'arena del drama i de la literatura, sinó que també es va estendre en el camp de la "ciència", la qual ajudà a fixar i confirmar la idea de la "naturalesa" del gènere i els seus atributs inherents juntament amb l'herència fictícia del gènere. La teoria de la sexualitat femenina de Freud, basada en la seva interpretació de casos de pacients femenins que patien diverses formes de discapacitats mentals degudes a la persecució masculina en una cultura patriarcal, és un exemple clar d'aquesta complicitat de la "ciència" amb el patriarcat. L'opinió que l'arrel de tots els problemes de les dones és el seu desig reprimat d'haver nascut mascles (o el que ell denominava *enveja del penis*) va ser instrument per condemnar les dones a una posició inferior i subvertir qualsevol veritable lectura de la seva història. La interpretació dels "casos", mitjançant els quals va desenvolupar una sòlida teoria, representa un aspecte important de l'esforç de la cultura del mascle dominant de vendre a les dones la idea dels rols específics i de les divisions entre gèneres.

S'afirma que Freud digué als seus estudiants en una de les seves conferències: "Si voleu saber més coses de la feminitat, heu de consultar la vostra pròpia experiència, o els poetes, o, millor encara, espereu fins que la 'ciència' pugui donar-nos-en una visió més profunda i coherent". És significatiu que no els aconsellés de consultar les dones, o que no els apuntés la necessitat d'escoltar-ne les definicions i la visió del món. Així doncs, la confessió que va fer a una de les seves deixebles, Marie Bonaparte, no sorprèn: "la qüestió més important que s'ha plantejat i que s'ha debatut en públic i a la qual no he pogut encara trobar resposta, tot i els trenta anys que he passat estudiant la psicologia femenina, és *Què desitgen les dones?*"

Evidentment només les dones poden respondre aquesta pregunta. En un context cultural de domini masculí on es confereixen uns valors simbòlics al gènere femení, el resultat inevitable és la supressió de les dones reals sota màscares de producció patriarcal, tot convertint la seva vida en una màscara contínua. Aquesta mena d'existència "carnavalesca" actua com una vàlvula de seguretat que garanteix la continuació del domini masculí, ja que no permet a cap dona desprendre's de la seva màscara designada socialment i construïda culturalment, o poder arrencar-la a altres dones. La màscara es converteix en un mecanisme de control social a les societats dominades pels mascles que consisteix a assignar rols específics a les dones i programar-les per representar-los, encara que aquests rols esmicolin la seva persona i la seva identitat en la realitat diària.

L'assumpció subjacent que els rols específics dels gèneres i les seves característiques estan biològicament determinats i que, per tant, són ineluctables és encara més sinistre. Quan es dóna això per suposat, segurament es converteix en l'expressió d'una admiració falsa per la causa de les dones i per la seva lluita per la llibertat.

Durant anys les dones han portat les seves màscares i han patit la mutilació de les seves ànimes i la corrupció del sentit de la seva existència. El somni d'alliberament de la tirania del patriarcat, però, ha permès de reunir

forces que, quan el feminisme va aparèixer, fou una clara expressió del despertar del coneixement femení, de la seva marginalització política i social i de la dominació masculina. Gradualment les seves veus silenciades començaren a parlar i a explicar coses que mai no havien estat manifestades. Amb aquest acte, refusaren les imatges de si mateix heretades i construïdes al llarg de la història dels homes, contradient-los obertament i desafinant la seva autoritat. Respecte d'això, Carol Christ diu al seu llibre *Deep and Surfacing: Women Writers on a Spiritual Quest* (Profunditat i superfície: les dones escriptores en una recerca espiritual):

Les històries de les dones no han estat explicades. I sense històries no hi ha cap articulació de l'experiència. Sense històries la dona se sent perduda quan ha de prendre decisions importants a la seva vida. Sense històries és apartada d'aquelles experiències profundes de l'ésser i del món que han estat denominades espirituals o religioses. Està tancada en el silenci. L'expressió de la recerca espiritual de les dones està íntegrament lligada amb l'explicació de les seves històries.

L'escriptura feminista, doncs, i segurament totes les contribucions feministes en els diversos camps del coneixement i de les arts, prové de la resposta directa i pública del repte de definir-se autènticament a si mateix, sense l'ajuda d'agents exteriors, i de la declaració de desafiament a la cultura patriarcal dominant i a totes les seves manifestacions. Això atempta contra la projecció d'una nova visió del món i contra una lectura diferent de la història i de la realitat fonamentalment distinta en la seva manera d'expressió i en l'olor i el gust verbal del llenguatge de les memòries personals tradicionals o "llibres de queixes contra els homes". Aquesta és una contribució que confirma el principi d'independència, refusa els servilismes i la submissió, i dona suport al valor de l'objecció i de la rebel·lió.

D'una manera significativa, les dones creatives d'aquest nou moviment cultural no coincideixen amb el desig de Lady Macbeth de convertir-se en un monstre sense sexe —o bé no ho han afirmat com ella ho fa—:

*Acudiu, esperits que presidiu
els pensaments de mort. Lleveu-me el sexe,
i, des del cap al dit del peu, ompliu-me
de la més espantosa crueltat.*

(Trad. Josep M. de Sagarra)

En comptes d'això, han sumat les seves energies creatives reprimides durant llarg temps per refusar ser dirigides pels "tabús" de la cultura masculina, i per no ser enganyades per les definicions prèvies del gènere, encara que siguin propagades per dones erudites com A. Deutsch quan afirma que la "femella" és naturalment "passiva" i el "mascle" és naturalment "actiu".

En el camp del teatre, el feminisme ha trobat una terra fèrtil a les tendències noves i a l'atreviment experimental innovador que abraça les seves exploracions tècniques i ideològiques. Segurament, la idea del 3-Week Interna-

tional Women's Festival for Experimental Theatre, que tingué lloc per primera vegada l'11 d'agost de 1986 a la Gran Bretanya, va ser concebuda durant Il Segreto di Alice International Festival for Experimental Theatre, que tingué lloc a Itàlia l'any 1984, on es reuniren més de cent practicants femenines de teatre d'arreu del món. Aquesta congregació internacional de dones artistes de teatre ha desenvolupat una nova estratègia del teatre feminista que consisteix a unificar esforços, acumular recursos, intercanviar coneixements i experiències, ajudar-se les unes a les altres, examinar i definir idees i explorar noves àrees. L'efecte d'aquesta estratègia ha tingut ressò en el teatre d'arreu i representa una nova i important direcció que defensa la llibertat i el treball col·lectiu.

El Cairo International Festival for Experimental Theatre (CIFET), en reconeixement d'aquesta nova i important direcció del teatre, ha decidit dedicar el seu seminari central d'enguany, el novè, al tema de l'experimentació en el teatre de dones i feminista i a acollir un nombre de dones distingides que treballen en aquest camp en contextos culturals diferents. El seminari espera veure el feminisme com un moviment cultural des del punt de vista de la creativitat artística, particularment al teatre, tot entenent que les dones són éssers humans independents, autònoms, compromesos en la reestructuració de la societat mitjançant la creació d'espais per al desenvolupament individual i per al creixement, i, a més, creient en l'alliberament tant dels homes com de les dones d'una manera igual, lluny de cap estructura poderosa que imposi l'hegemonia d'una classe o sexe sobre una altra. L'ésser humà només en aquests espais pot alliberar-se, progressar, treure's totes les màscares, i crear unes relacions humanes plenes de sentit basades en la comprensió mútua i sense posar gaire èmfasi en les diferències.

Dissortadament hi ha pocs llibres disponibles per als lectors àrabs que parlin de feminisme i del teatre femení. Per posar remei a aquesta situació, el CIFET ha editat nou llibres, traduïts de diferents llengües, que tenen relació amb diversos aspectes d'aquesta matèria i que inclouen estudis crítics i treballs literaris sobre aquests temes.

Només em queda reconèixer l'ampli deute que tenim amb el creador d'aquest festival, Farouk Husni, l'eminent artista i ministre de cultura. Gràcies a ell tenim aquest festival que continua essent una font de vitalitat i renovació per al teatre àrab i egipci.